

НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК КАЗАХСТАНА

КРЕДИТТЕУ ЖӨНІНДЕ БАНКТЕРГЕ ПІКІРТЕРІМ ЖҮРГІЗУ

2019 ЖЫЛҒЫ
3-тоқсан

Кредиттеу жөнінде банктерге пікіртерім жүргізу¹

2019 жылғы 3-тоқсан

Корпоративтік секторды кредиттеу

Сапалы қарыз алушылар үшін жалғасын тапқан бәсекелестік жағдайында жекелеген банктер ірі бизнес үшін қарыздар бойынша мөлшерлемелерді төмендетті, бұл маржаның тарылуына алып келді (3 және 4-суреттер). Көбісі жекелеген банктер тарапынан мөлшерлеменің тым агрессивті төмендеуін атап өтті. Алайда, мөлшерлеме бойынша бәсекелестік қарыз алушылардың кредит қабілеттілігіне қойылатын басқа да шарттар мен талаптарды жеңілдетумен қамтамасыз етілмеген (1-сурет).

Аса ірі банктер ірі және орта бизнестің қысқа мерзімді қарыздарға және айналым құралдарын қаржыландыруға сұранысының өсуін атап өтті (2-сурет). Шағын бизнес тарапынан сұраныс өзгерген жоқ.

Банктер ШОБ кредиттеуді дамытуға көп көңіл бөледі. Бұл санатқа дәстүрлі бөлшек сауда банктер кіруді жоспарлап отыр, ал корпоративтік банктер кредиттер беру процесін жеңілдетуде, жаңа скорингтік модельдер әзірлейді, жас кәсіпкерлер үшін, стартап-жобалар үшін мамандандырылған өнімдерді, ЖК үшін авто және кепілсіз кредиттеуді іске қосады.

Ұзақ мерзімді кредит ұсынысы, негізінен, мемлекеттік бағдарламалар шеңберінде берілген, алайда, олар жүктеп отырған талаптармен тежеледі. Мәселен, «Қарапайым заттар экономикасы» бағдарламасына қатысушы-банктер айналым капиталын қаржыландыруға мүдделі қарыз алушылар санының көп болуын және негізгі капиталға инвестициялар үшін кредитке сұраныстың жетіспеушілігін атап өтеді. Дегенмен де, осындай сұраныстын бар екендігін бағдарламаға енбеген банктер атап өтті.

Банктер келесі тоқсанда кредитке деген сұраныс баяу өсуін жалғастырады деп санайды (2-сурет) және кредиттеу талаптары мен қарыз алушыларға қойылатын талаптарды өзгертуді жоспарламайды (1 және 3-суреттер).

Жеке тұлғаларды кредиттеу

Өсіп келе жатқан бәсекелестік жағдайында банктер автокредиттеуден басқа тұтынушылық қарыздардың барлық түрлері бойынша талаптарды жеңілдетуін жалғастырды (5-сурет). Тұтынушылық кредиттеуде бәсекелестік ықтимал қарыз алушылармен өтінімдер мен коммуникацияларды қарастыру рәсімдерінің қолайлылығына қарай ығысады. Банктер маркетингтік акциялар мен жарнамалық науқандар жүргізуде белсенділік танытты.

Ипотекалық несиеге деген сұраныс тез өсті. Ипотекалық кредиттеуге 43 мың өтінім берілді (тоқсанына +34%). Осыдан бұрынғыдай, ипотеканың ұсынысы «Баспана Хит» және

¹ Қазақстан Ұлттық Банкі 2019 жылғы қазанда кредиттеу жөнінде банктерге пікіртерім жүргізді. Талдау қорытындысы екінші деңгейдегі 25 банкті тоқсан сайын зерттеу нәтижелері бойынша дайындалды.

«7-20-25» тұрғын үй құрылысын қолдаудың мемлекеттік бағдарламалары есебінен қалыптасуда (6-сурет). Банктер бағдарламаларға сәйкес келетін тұрғын үй тапшылығын аттап өтті. Банктердің пікірі бойынша сұраныстың өсуі пайыздық мөлшерлемелер мен комиссиялардың төмендеуіне, жылжымайтын мүлік нарығындағы перспективаның жақсаруына, қарыз алушылардың борышқа қызмет көрсету бойынша өздерінің мүмкіндіктеріне деген сенімділігі арқасында болды. Келесі тоқсанда банктер ипотеканың басқа да талаптарын жеңілдетуді күтеді (7-сурет).

Тұтынушылық кредиттеу кредиттер бойынша мөлшерлемелердің төмендеуінің және қарыз алушылар үшін бәсекелестіктің күшеюінің ықпалымен өсті. Өтінімдер саны: автокредиттеу бойынша 15%-ға (39,7 мың өтінімге), кепілсіз қарыздар бойынша 13%-ға (653,5 мың өтінімге), жылжымайтын мүлік кепілімен 11%-ға (1,4 мың өтінімге) өсті. Бұл сегментте банктер алаңдаушылық тудыратын несие лимиті мен қарыз алушылардың төлем қабілеттілігіне, комиссиялар мен қызмет ақыларына қойылатын талаптарды жеңілдетті (8, 9-сурет). Қарыз алушылардың кредит қабілеттілігіне жаңа реттеуші талаптардың жоспарлы енгізілуіне байланысты, әсіресе атаулы әлеуметтік көмек алушылар жағында, банктер тұтынушылық кредиттеу көлемінің бәсеңдеуін күтеді және атаулы әлеуметтік көмек алатын тұлғаларға тиесілілігін анықтаудағы қиындықтарға сілтейді.

Кейбір банктер төлеу мерзімін ұзарту мүмкіндігімен кредиттік карталарға сұраныстың өсуін атап өтті және аталған өнімді ұсынуға әзір екендігін білдірді. Банктер бөлшек кредиттеудің барлық түрлеріне сұраныстың ағымдағы өсуінің сақталуын күтуде.

Зерттеу бойынша жалпы ақпарат

Ұлттық Банк кредиттеу жөнінде банктерге пікіртерімді кредиттік ресурстарға сұраныс пен ұсыныстардың өзгеруін бағалау мақсатында тоқсан сайынғы негізде жүргізеді. Пікіртерім банктің жалпы кредиттік саясатын қалыптастыруға және тәуекелдерді басқаруға жауапты банк басшыларына арналған. Зерттеу кезінде барлық банктерден пікіртерім жүргізу және кейіннен жеке банктер өкілдерімен сұхбат арқылы жауап алынады.

Сұрақтардың басым бөлігіне жауаптардың нұсқалары төменде берілген жауаптардың бірін таңдауды ұйғарады:

-1 = айтарлықтай азаяды(азайды)/ қатаңдайды (қатаңдады)

-0,5 = азғана азаяды (азайды)/қатаңдайды (қатаңдады)

0 = бұрынғы деңгейде қалады (қалды)

0,5 = азғана ұлғаяды (ұлғайды)/жеңілдейді (жеңілдеді)

1 = айтарлықтай ұлғаяды (ұлғайды)/ жеңілдейді (жеңілдеді)

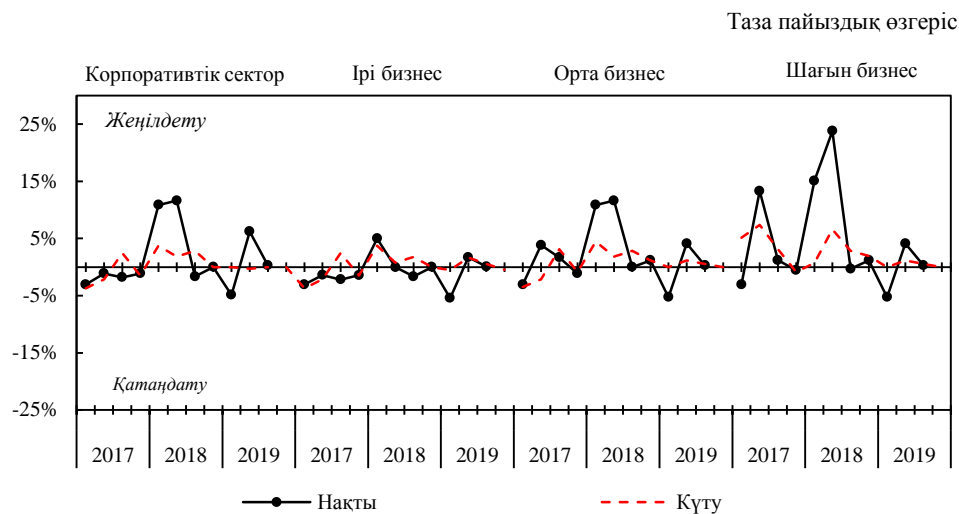
2018 жылғы 1-тоқсанға дейін зерттеу нәтижелері өлшемдердің ұлғаюын (жұмсаруын) атап өткен респонденттер үлесі мен оның азаюын (қатаңдатылуын) атап өткен респонденттердің үлесі арасындағы айырманы - таза пайыздық өзгерісті (ТПӨ) есептеу арқылы қарапайым орта ретінде біріктірілді.

2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап тексеру нәтижелері кредиттеу нарығының тиісті сегментіндегі банктің үлесін ескере отырып, ТПӨ-да біріктіріледі. Бұл индикатордың мәні, егер барлық банктер «айтарлықтай азайған/қатаңдатқан» болса - 100%-дан бастап, егер барлық банктер «айтарлықтай ұлғайған/жеңілдетілген» болса - 100%-ға дейін өзгеруі мүмкін.

ТПӨ-нің осы индикаторының оң мәні өсу (жұмсарту) үрдісін, теріс мәні – өлшемнің төмендеуін (қатаңдауын) көрсетеді. Бұл ретте, таза пайыздық өзгерістің мәні өлшемдегі өзгерістің көлемін көрсетпейді, тек өзгерістің өзін көрсетеді.

Сондай-ақ, 2018 жылғы 1-тоқсаннан бастап келіп түскен және мақұлданған кредиттік өтінімдер бойынша сұрақтар енгізілді (№21, 22, 23 сұрақтар). Келіп түскен өтінімдердің жалпы саны кредиттік шешім қабылданған (мақұлданған/ бас тартылған) өтінімдерді және зерттеу жүргізу кезінде қарауда болған өтінімдерді қамтиды.

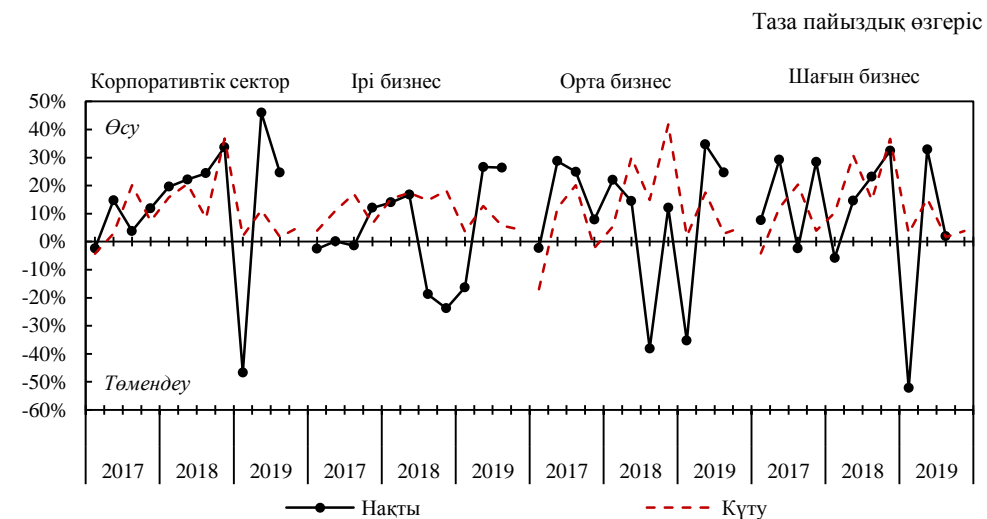
1-сурет. Корпоративтік секторды кредиттеу талаптары

(а) №5 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

2-сурет. Кәсіпкерлік субъектілерінің кредит ресурстарына сұраныс

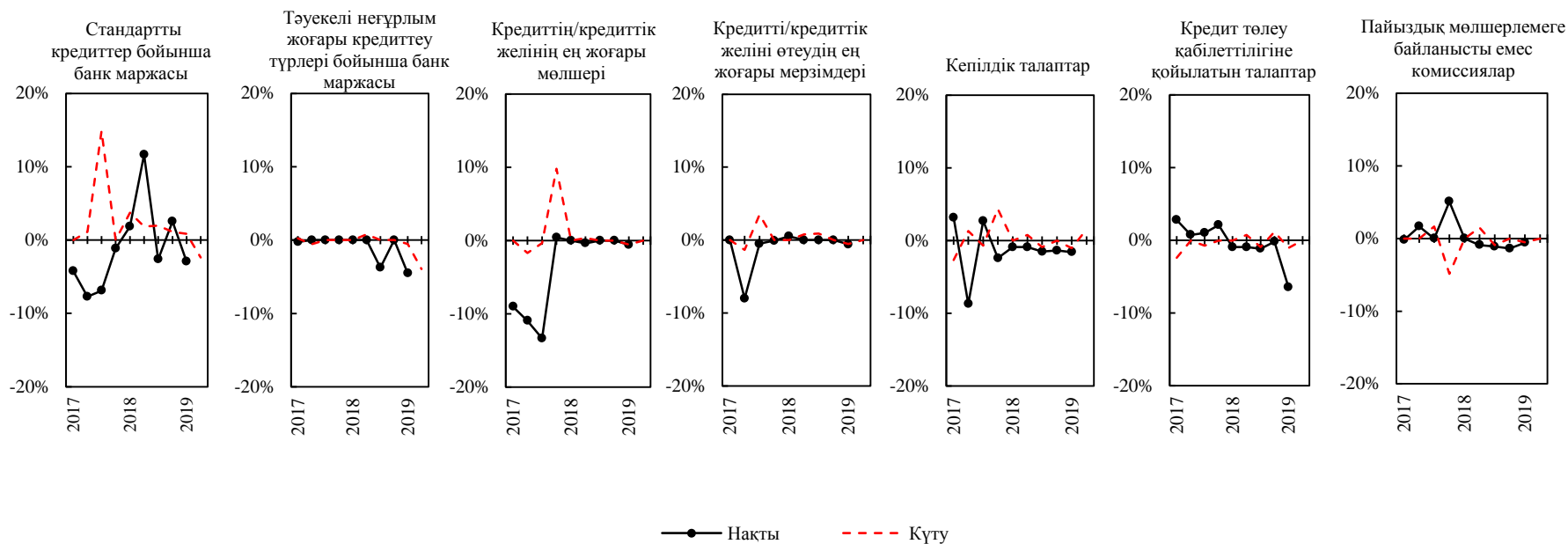

(а) №1 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерінің кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Оң таза пайыздық өзгеріс кәсіпкерлер тарапынан кредиттік ресурстарға сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

3-сурет. Кредиттеудің жекелеген талаптары

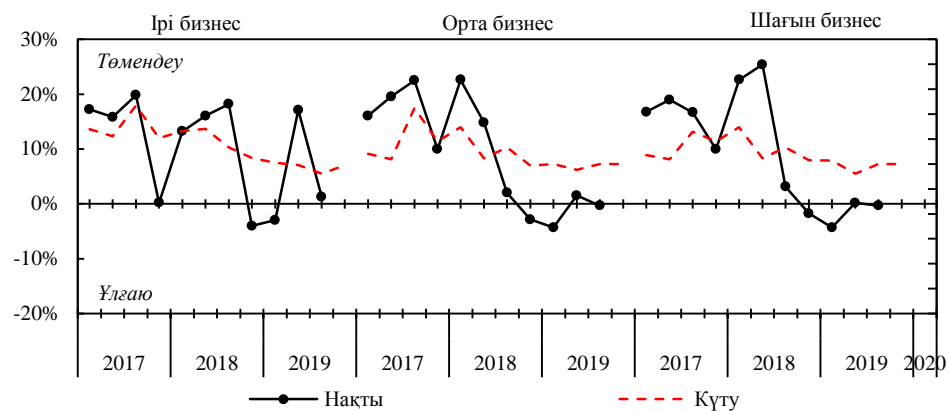
Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №7 сұрақ: Кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кәсіпкерлік субъектілерін кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келісі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

4-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемелері

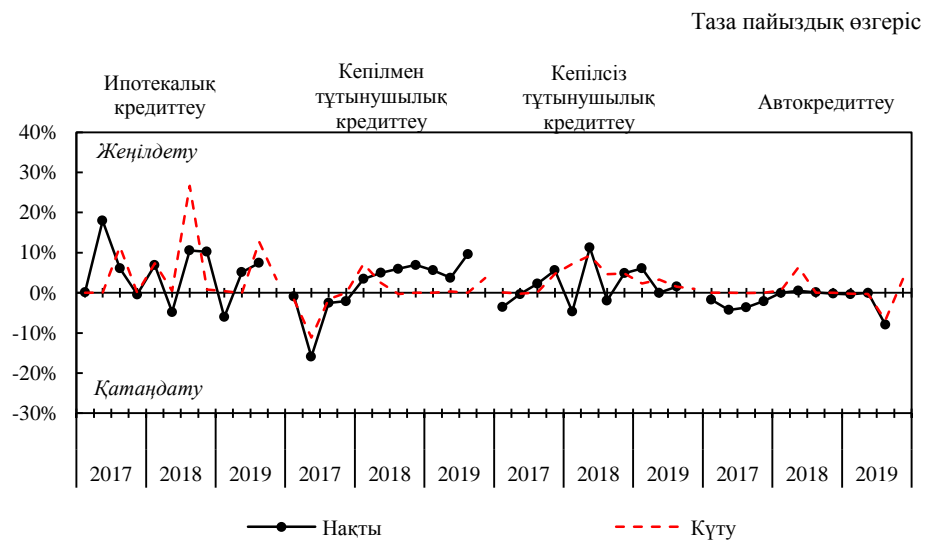
Таза пайыздық өзгеріс

(а) №8 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?

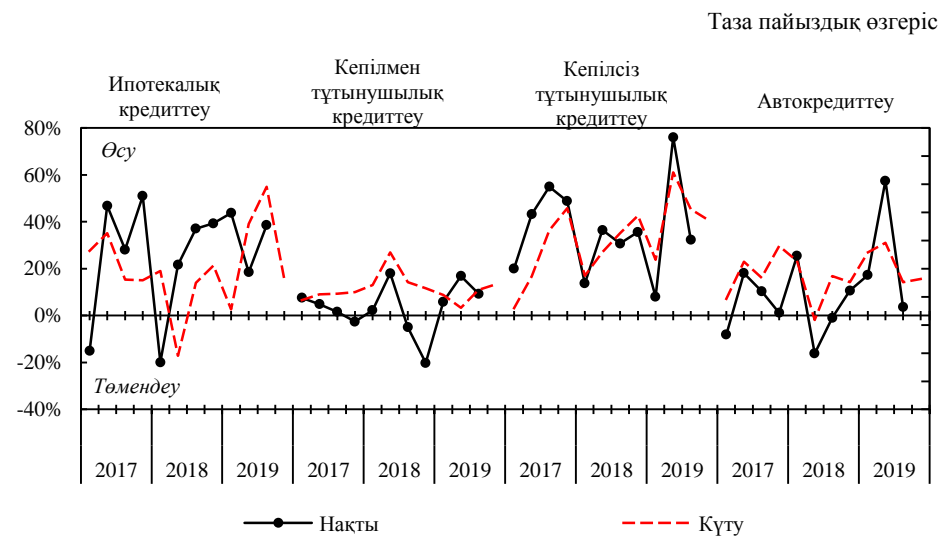
(б) Оң таза өзгеріс корпоративтік секторға арналған кредиттеріне сыйақы мөлшерлемелерінің төмендеу белгісі болады.

5-сурет. Жеке тұлғалардың кредиттеу талаптары

- (а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?
 (б) Оң таза пайыздық өзгеріс кредиттеу талаптарын жеңілдету белгісі болады.

6-сурет. Жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныс

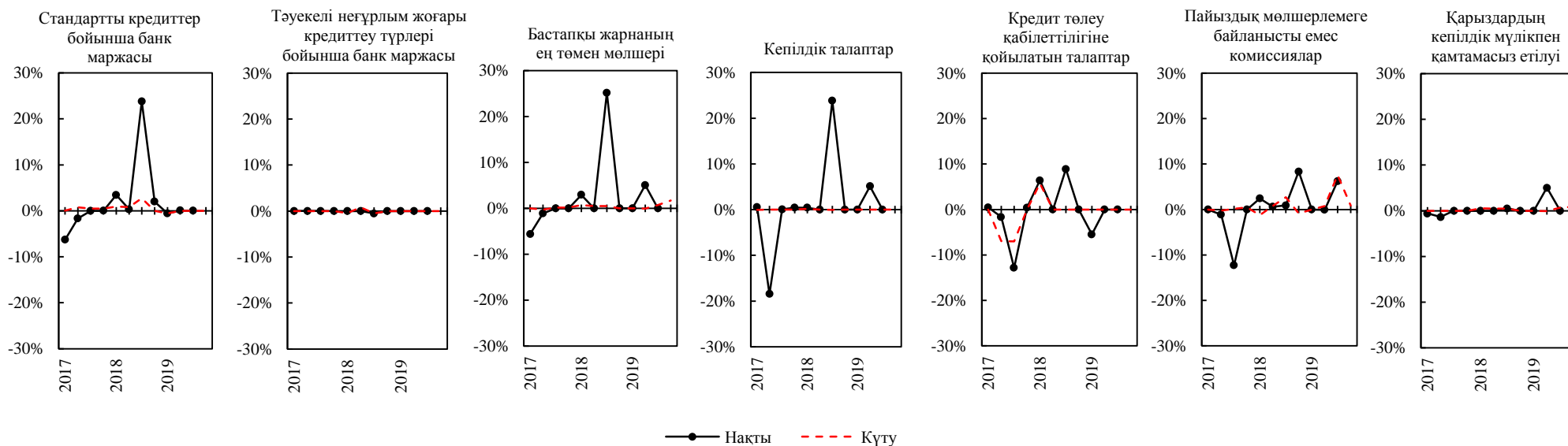

- (а) №9 сұрақ: Жеке тұлғалардың кредитке сұранысы соңғы 3 айда қалай өзгерді (маусымдық ауытқуларды қоспағанда)? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғалардың кредитке сұранысы келесі 3 айда қалай өзгереді?
 (б) Оң таза пайыздық өзгеріс жеке тұлғалар тарапынан кредит ресурстарына сұраныстың ұлғаюының белгісі болады.

7-сурет. Ипотекалық кредиттеу талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

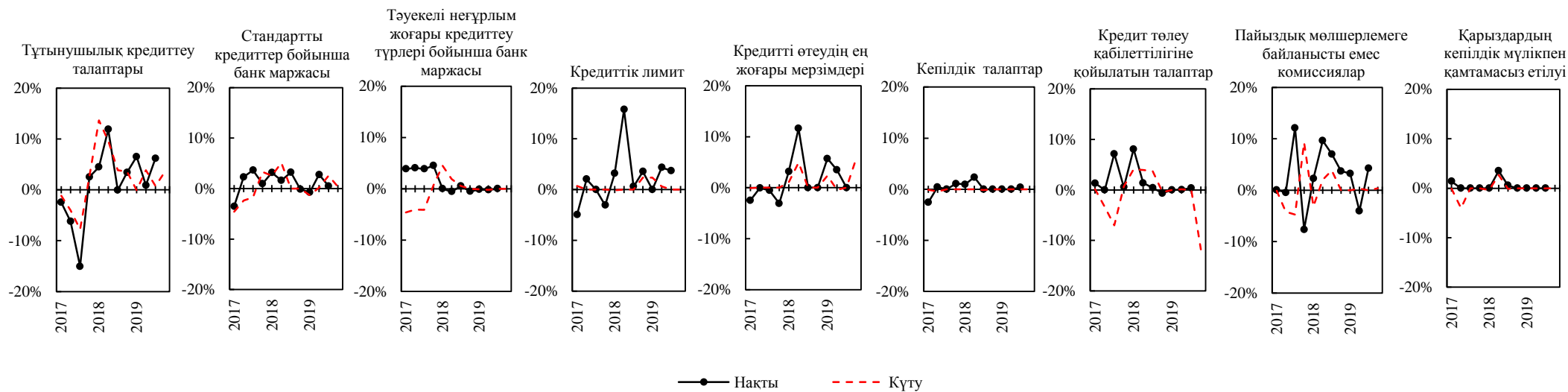

(а) №16 сұрақ: Ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше ипотекалық кредиттеудің төменде келтірілген талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс ипотекалық кредиттеудің талаптары қысқаруының белгісі болады.

8-сурет. Тұтынушылық кредиттеудің талаптары

Таза пайыздық өзгеріс

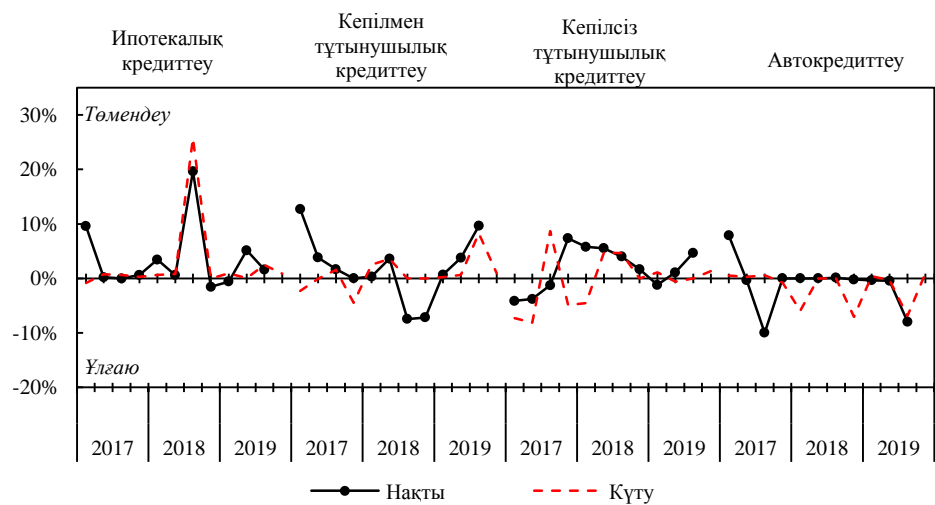
(а) №13 сұрақ: Жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше жеке тұлғаларды кредиттеу талаптары келесі 3 айда қалай өзгереді?

№17 сұрақ: Тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше тұтынушылық кредиттеудің төменде келтірілген факторлары келесі 3 айда қалай өзгереді?

(б) Таза оң пайыздық өзгеріс тұтынушылық кредиттеудің талаптарын қысқарту белгісі болады.

9-сурет. Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі

Таза пайыздық өзгеріс

- (а) №18 сұрақ: Кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі соңғы 3 айда қалай өзгерді? Сіздің пікіріңізше кредиттер бойынша сыйақы мөлшерлемесі келесі 3 айда қалай өзгереді?
- (б) Таза оң пайыздық өзгеріс жеке тұлғаларға арналған кредиттердің сыйақы мөлшерлемесін төмендету белгісі болады.